

УДК 330.161:332.12

Дубініна М.В., к.е.н, доцент, докторант

Миколаївський державний аграрний університет

**ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РЕАЛІЗАЦІЮ
РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ**

Обобщены существующие взгляды относительно содержания экономических интересов, структуры системы экономических интересов, сущности и роли противоречий экономических интересов. Отображена сущность и обоснована необходимость использования системного подхода для полноценной реализации экономических интересов региона.

Ключевые слова: экономические интересы, институциональная-среда, механизм реализации, регион.

Current views on the content of economic interests, the structure of economic interests, the nature and role of economic interests conflict have been analyzed in the article. Nature and necessity to use the systematic approach for the full realization of economic interests in the region has been determined.

Key words: economic interests, institutional environment, implementation mechanism, region.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Проблема, пов'язана з реалізацією економічних інтересів має велике практичне значення та є однією з ключових в економічній теорії. Це цілком зрозуміло, тому, що інтереси є основними рушійними силами розвитку суспільства. В сучасних умовах особливого значення ця проблема набуває з позиції підвищення ролі регіонів, яка тягне за собою розширення регіональних економічних інтересів, появу нових форм їх вираження. Висока динаміка процесів соціально-економічної трансформації вітчизняної господарської системи визначає особливо високу значимість розвитку механізмів, здатних забезпечити стабільність економічного зростання, подолати зіткнення, що постійно виникають між учасниками господарської діяльності в різних

секторах економіки. Формування стійкої траєкторії економічного розвитку потребує об'єднання зусиль всіх інститутів суспільства.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Динаміка активізації досліджень економічних інтересів певною мірою пов'язана з циклічним характером здійснення економічних трансформацій, які, в свою чергу, завжди суттєво впливають на регіональний розвиток. Різні аспекти реалізації економічних інтересів на рівні регіону досліджували В. Базилевич, І. Комарницький, Н. Малишева, А. Чухно та ін.

Вирішення питань консолідації активності господарюючих суб'єктів та органів державного управління в єдиний комплекс дій по забезпеченню стабільності ринкових процесів погребує формування сучасних організаційно-економічних механізмів взаємодії, розробка яких є важливим науково-практичним завданням. Недостатня вивченість цієї проблеми перешкоджає формуванню методологічної основи становлення розвинутої ринкової інфраструктури.

Ефективна реалізація економічних інтересів території через соціальну політику безпосередньо впливає на якість життя населення, сприяє сталому розвитку регіональної економіки і, відповідно, національної економіки в цілому. Однак, як показує аналіз, загальновизнані підходи до теоретичних і методологічних аспектів визначення ролі і місця регіональних економічних інтересів поки повністю не розроблені.

Цілі статті. Ціллю дослідження є опрацювання теоретичних підходів і подальше вдосконалення сутності та змісту механізму реалізації регіональних економічних інтересів аграрного сектора України.

Виклад основного матеріалу. Адаптивність економічних систем ґрунтується на тому, що зв'язок компонентів національного господарства забезпечує ринок, який здатний змінюватися в залежності від зміни природи економічних суб'єктів різних рівнів, і самі ринкові зв'язки

впливають на економічні суб'єкти. Утворюючи єдиний гармонійний організм, механізми адаптації до економічних змін різних рівнів (макро-, мезо-, мікро-) різняться по суб'єктно-об'єктному складу, структури та способу дії.

Адаптивність макроекономічної системи ґрунтується на розвитку і постійному оновленні комплексу господарських зв'язків всіх рівнів, в основі яких лежить розподіл праці, процеси спеціалізації і концентрації, а також специфічні механізми регулювання у вигляді державних інститутів управління.

Важливим елементом державного регулювання та забезпечення стабільності економіки, є інститути. соціально-економічна сутність яких з точки зору участі в стабілізуючих і антикризових інтересах проявляється в наступних діях:

1. Інститути відіграють інтегруючу роль, сприяючи консолідації коштів суб'єктів суспільного виробництва на основі реалізації функції податків з метою вирішення завдань, що забезпечують цілісність не тільки економічної системи, а й всього суспільства.

2. інформаційний вплив інститутів полягає в накопиченні, обробці і передачі спеціалізованої економічної інформації, необхідної як для діяльності господарюючих суб'єктів, так і для забезпечення інших економічних і соціальних процесів. Виконуючи інформаційну функцію, інститути заснують безперервність суспільного відтворення.

3. Орієнтаційний вплив: інститути є одним з інструментів спрямування діяльності економічних об'єктів за курсом, найбільш пріоритетним для суспільства і економіки, і намагаються призупинити діяльність суб'єктів, що приносить негативні наслідки.

Зазначені дії сприяють забезпеченню стійкості, підвищення рівня організованості національної економіки, здатності до певної міри гасити виникаючі кризові явища. У свою чергу, виступаючи в якості системи

стабілізації, ринкові інститути повинні володіти механізмами адаптивності та якості, які формуються в результаті взаємодії різних суперечливих сил. Розвиток подібних механізмів вимагає формування ряду теоретико-методологічних принципів побудови та функціонує системи економічного управління. Стабільність і стійкість інституційної системи визначається сукупністю станів всіх її елементів і зв'язків, яка оцінюється надійністю.

Формування ринкових інститутів в аграрній сфері мало на меті підвищення економічної якості і стабільності сільськогосподарських підприємств, згладжування соціальних проблем села. Ефективне функціонування аграрної сфери неможливо без подолання суперечностей, що складаються в її інституційній системі. Одним з пріоритетних напрямків сучасної економічної політики є . визнання інститутів аграрного сектора.

Інституціональне середовище представляє собою сукупність інститутів та інституційних кіл у їх взаємозв'язку і взаємодії, що забезпечує згладжування і розв'язання конфліктів (протиріч) між суб'єктами економічної системи з приводу розподілу економічних ресурсів.

В аграрному секторі економіки інституціональне середовище має ряд особливостей:

- залежність від логіки попереднього розвитку, що представляє собою низку реформ, не доведених до кінця, оскільки інститути, що формувалися вступали в протиріччя з цінностями, нормами, способом життя селян;

- висока інерційність як невідповідність швидкості зміни характеристик економічних інститутів з аграрного сектора змінам в різних сферах економічної системи;

- активна роль держави в трансформації системи інститутів аграрного сектора, обумовлена специфікою, значенням в народному

господарстві.

Інституційна теорія може бути покладена в основу сучасної моделі розвитку регіону. Зростання ролі формальних і неформальних інститутів сприяє реалізації інтересів регіону як ефективна і постійно зростаючого ресурсу економіки. З цієї точки зору інституціональне середовище і структура є характерною особливістю регіону, що враховує сукупність багаторівневих зв'язків: поведінку людини, яка проживає на даній території: менталітет, традиції, що склалися; національні особливості. Всі ці риси припускають основу формування економічних інтересів регіону. Функціонування і розвиток регіонів як економічних суб'єктів виникнення та реалізації їх інтересів пов'язаний з поділом влади, законодавчими умовами та обмеженнями. При цьому слід враховувати, що органи влади регіону, крім вираження ними інтересів мешканців території, мають і власні, відмінні від інтересів платників податків, спрямовані на отримання додаткової вигоди.

Природа економічних інтересів в основному розглядається через призму економічних відносин і базується на задоволенні певних потреб. З методологічної точки зору економічні потреби створюються як на рівні окремої особистості, господарюючого суб'єкта, так і на рівні територіального утворення. Система потреб на мезорівні визначається об'єктивними умовами життєдіяльності на даній території, соціальним і культурним розвитком її населення. У цьому зв'язку регіональний інтерес як економічна категорія являє собою об'єктивну необхідність задоволення комфортних і постійно розвиваються регіональних потреб в умовах певних економічних відносин.

Виявлена система взаємодії інтересів суб'єктів регіону, серед яких виділяються соціальні інститути і населення даної території, організації та підприємства регіонального господарства, його працівники. Для кожного з цих суб'єктів характерний свій набір економічних відносин з приводу

задоволення своїх потреб. Природно, що мотивація та інтереси діяльності у них різняться. Оскільки ці суб'єкти об'єднані в процесі привласнення суспільних благ, то їх різнопланові інтереси стають джерелом внутрішніх протиріч регіону. Реалізація регіонального інтересу визначається також зовнішніми факторами, які представлені різними рівнями інституціоналізації всіх видів суспільної діяльності у вигляді закріплення формальних і неформальних правил. При цьому інтереси всіх рівнів не завжди збігаються з інтересами представницької та законодавчої влади на місцях і можуть привести до виникнення різноспрямованих інтересів соціальних інститутів.

Економічні інтереси доцільно розглядати як об'єктивне явище, яке є соціально обумовленою й історично визначеною формою об'єктивної необхідності задоволення сформованих і потреб, що розвиваються, та виражає об'єктивні рушійні сили діяльності людей, їх спрямованість на задоволення визначених потреб, а в економічних суперечностях відображаються внутрішні джерела цього руху, цієї спрямованості, що забезпечують розвиток економічних відносин і інтересів.

Економічні інтереси регіону, відображаючи вплив економічних законів на процес економічного розвитку в рамках окремого регіону через конкретизацію мети даного розвитку згідно зі специфікою регіональних умов, мають об'єктивний характер, тому що існуючі умови окремого регіону неминуче зумовлюють виділення та об'єднання спільних інтересів економічних суб'єктів, що проживають на його території.

В системі економічних інтересів суспільства значну роль відіграє державний економічний інтерес, основою якої виступає державна власність. Даний вид інтересу виступає як загальнонаціональний економічний інтерес. У зв'язку з цим узгодження економічних інтересів регіону з загальнонаціональними є необхідною умовою економічного порядку і розвитку регіону. Такий підхід забезпечує соціальну орієнтацію

сучасної економіки, необхідний рівень добробуту для всіх верств населення.

Ефективна реалізація регіональних економічних інтересів обґрунтовується функцією відтворювального процесу на мезорівні з метою задоволення потреб населення даної території і господарюючих суб'єктів. При цьому простежується чітка функціональна залежність між достатністю матеріальної бази і розвиненістю формальних інститутів, особливо в області майнових, земельних та фінансово-податкових відносин, і питаннями реалізації регіональних економічних інтересів, Економічні інтереси існують у вигляді певної системи, що складається з найважливіших ланок.

Відзначено, що всередині цих ланок діють різні типи, форми і різновиди інтересів, пов'язані з відносинами власності. Так, типу загальних економічних інтересів відповідає інтерес суспільства, регіонів, певних трудових колективів, які виражають реально існуючі відносини спільної власності. У той же час приватної власності на умови і результати виробництва відповідає широкий діапазон приватних інтересів, від інтересів підприємця до інтересів працівника.

Виділення ланок в системі економічних Інтересів обумовлено структурою економічних відносин, їх безліччю, загальністю і трансформуванням в залежності від зміни самої економічної системи. Такий методологічний підхід дозволяє виокремити регіональний економічний інтерес, забезпечувати його місце в загальній системі економічних інтересів. У свою чергу, в рамках регіонального економічного інтересу існує різноманіття форм і різновидів таких інтересів, як муніципальні, інтереси господарюючих суб'єктів, особистий економічний інтерес.

Висновки. На основі аналізу існуючих механізмів реалізації економічних інтересів в умовах трансформації аграрної економіки, а також

зарубіжного досвіду в цій галузі нами визначені напрями вдосконалення даних механізмів. Створення системи інститутів, адекватних сучасному стану і тенденціям розвитку економічних процесів, що забезпечують перехід до нової системи економічних інтересів, для чого необхідно:

- сформувати соціальні інститути (правові норми, системи законів і відповідні механізми їх реалізації), спрямовані на демонополізацію, дебіюрократизацію і декриміналізацію економічного життя і забезпечення тим самим, з одного боку, економічної свободи всіх суб'єктів, що діють в правовому полі, а, з іншого, мінімізують можливі деструктивні наслідки егоїстичної реалізації окремих інтересів;

- подолати або максимально можливо згладити протиріччя між формальними і неформальними інститутами (звичками, традиціями, що склалися ідеалами, моделями поведінки і т.д.), в рамках яких протікає реалізація економічних інтересів;

- сформувати або наповнити реальним змістом інститути узгодження інтересів основних об'єктів аграрного сектора економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базилевич В.Д. Философия экономики. История: [монография] / В.Д. Базилевич, В.В. Ильин. - К.: Знання, ЛИ 1. 1198 с.

Економічна теорія: курс лекцій / [відп. ред. І.Ф. Комарницький]. - Чернівці: Рута, 2006. - 334 с.